

บทความพิเศษ

การสำรวจคุณภาพชีวิตของผู้บริหารที่เข้าร่วมประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “ประสานใจ พัฒนา พระมงกุฎเกล้า” เมื่อวันที่ 10-12 พฤศจิกายน 2547

วิโรจน์ อารีย์กุล

ภาควิชาเวชศาสตร์ทหารและชุมชน วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

ในปัจจุบัน ผู้บริหารของหน่วยงานและองค์กรต่างๆจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทักษะในด้านต่างๆ ที่จะช่วยทำให้การบริหารหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งหน่วยงานมีการแข่งขันและมีความคาดหวังจากสังคมค่อนข้างสูงขณะเดียวกัน ความรับผิดชอบของผู้บริหารก็มีเพิ่มมากขึ้นตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คุณภาพชีวิตของผู้บริหารก็คงจะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญอันหนึ่ง ที่เราควรจะต้องให้ความสำคัญไม่ว่าจะเป็นทางด้านสุขภาพกาย,จิตใจ,สัมพันธภาพทางสังคม,สิ่งแวดล้อม ตลอดจนคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยงาน

ทางวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้าและโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ได้เห็นความสำคัญของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าสู่ความเป็นเลิศ จึงได้มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “ประสานใจ พัฒนา พระมงกุฎเกล้า” ทีมบริหารวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า (วพม.) และโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า (รพ.ร.6) ในวันที่ 10-12 พ.ย.47 ณ โรงแรมหมวกเหล็ก พาราไดส์ รีสอร์ท จังหวัดสระบุรี โดยมีผู้บริหารเข้าร่วมประชุมประมาณ 70 คน เพื่อระดมความคิด วางแผนในการพัฒนาองค์กรในเรื่องต่างๆ เช่น การบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน การสร้างเสริมสุขภาพ การบริหารความรู้ภายในองค์กร และการเพิ่มพูนทักษะกำลังพล ฯลฯ

ในการสัมมนาครั้งนี้ คณะกรรมการดำเนินการได้ทำแบบสอบถามเพื่อวัดคุณภาพชีวิตของผู้บริหารที่เข้าร่วมประชุมสัมมนาโดยใช้เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ (WHOQOL-BREF-THAI) ซึ่งได้พัฒนามาจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก 100 ข้อ โดยทำการเลือกคำถามมาเพียง 1 ข้อ แต่ละหมวดใน 24 หมวด และรวมกับหมวดที่เป็นคุณภาพชีวิต และสุขภาพทั่วไปโดยรวมอีก 2 ข้อ ซึ่งได้มีการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย โดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษาแล้วนำไปทดสอบความเข้าใจภาษาให้กับคนที่มีพื้นฐานแตกต่างกันโดยมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.8406 ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.6515 โดยเทียบกับแบบวัด WHOQOL-100 ฉบับภาษาไทยที่ WHO ยอมรับเป็นทางการ ซึ่งแบบสอบถามเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต (WHOQOL-BREF-THAI) ประกอบด้วยคำถามแบบภาววิสัย (Perceived objective) และอัตวิสัย (Self-report subjective) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย(Physical domain) ด้านจิตใจ (Psychological domain) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationship) และด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ได้ผลการสำรวจคุณภาพชีวิตของผู้บริหาร วพม.และ รพ.ร.6 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ได้รับต้นฉบับเมื่อ 10 ตุลาคม 2547 ได้ตีพิมพ์เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2547

ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ พ.อ.ศ.วิโรจน์ อารีย์กุล ภาควิชาเวชศาสตร์ทหาร และชุมชน โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. 10400

ลักษณะประชากรที่ศึกษา

1. จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 47 คน เป็นเพศชาย 25 คน (53.2%) เพศหญิง 22 คน (46.8%)
2. อายุ แบ่งออกเป็นช่วงอายุต่างๆ ดังนี้

อายุ 35-39 ปี	3 คน (6.4%)
อายุ 40-44 ปี	3 คน (6.4%)
อายุ 45-49 ปี	11 คน (23.4%)
อายุ 50-54 ปี	25 คน (53.2%)
อายุ 55-59 ปี	5 คน (10.6%)
3. ตำแหน่งหน้าที่

- ผู้บริหารระดับสูง(ผอ.วพม./ผอ.รพ.ร.6, ผอ.กศ.วพม., เทียบเท่าหรือสูงกว่า)	2 คน (4.2%)
- หน.ภาควิชา/ผอ.กอง	24 คน(51.1)
- หน.แผนก/หน่วย	9 คน (19.1%)
- อาจารย์/พยาบาล	3 คน (6.4%)

- อื่นๆ เช่น ช่วยราชการ, ที่ปรึกษา, ประจำ 9 คน (19.1%)
- 4. ยศทางทหาร

- พล.ต.	2 คน (4.3%)
- พ.อ. - พ.อ.(พ.)	43 คน (93.6%)
- พ.ต. - พ.ท.	2 คน (2.1%)

ผลการสำรวจคุณภาพชีวิต

โดยประเมินจากการถามถึงประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมาโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสำรวจตัวเองและประเมินเหตุการณ์หรือความรู้สึกที่เหมาะสมและเป็นจริงกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติมาตรฐานในแต่ละองค์ประกอบและคุณภาพชีวิตโดยรวมได้ผลการศึกษาดังนี้

องค์ประกอบ	การมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี คน(%)	คุณภาพชีวิตปานกลาง คน(%)	คุณภาพชีวิตที่ดี คน (%)
1. ด้านสุขภาพ	0(0.0)	14(29.8)	33(70.2)
2. ด้านจิตใจ	0(0.0)	8(17.0)	39(83.0)
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3(6.4)	19(46.8)	25(53.2)
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	1(2.1)	19(46.8)	27(57.4)
5. คุณภาพชีวิตโดยรวม	0(0.0)	14(26.8)	33(70.2)

รายละเอียดผลการสำรวจแบบสอบถามตามประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมาทั้งหมด 26 ข้อ ได้ผลดังนี้

ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่เลย คน(%)	เล็กน้อย คน(%)	ปานกลาง คน(%)	มาก คน(%)	มากที่สุด คน(%)
--------	---------------------------	-----------------	-------------------	------------------	--------------	--------------------

ก. หมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม

1	ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในตอนนี้อย่างไร	2(4.3)	2(4.3)	20(42.6)	20(42.6)	3(6.4)
26	ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต(ชีวิตความเป็นอยู่) อยู่ในระดับใด	0(0.0)	2(4.3)	7(14.9)	27(57.4)	11(23.4)

ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่เลย คน(%)	เล็กน้อย คน(%)	ปานกลาง คน(%)	มาก คน(%)	มากที่สุด คน(%)
ข. หมวดองค์ประกอบด้านสุขภาพร่างกาย						
2	การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากนักน้อยเพียงใด	1(2.1)	3(6.4)	11(23.4)	22(46.8)	10(21.3)
3	ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่างๆ ในแต่ละวันใหม่ (ทั้งเรื่องงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)	0(0.0)	2(4.3)	5(10.6)	27(57.4)	13(27.7)
4	ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากนักน้อยเพียงใด	1(2.1)	3(6.4)	10(21.7)	18(39.1)	14(30.4)
10	ท่านรู้สึกพอใจมากขึ้นแค่นั้นที่สามารถทำอะไร ๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน	0(0.0)	1(2.1)	10(21.3)	26(55.3)	10(21.3)
11	ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษายาบาลมากนักน้อยเพียงใด เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน	1(2.1)	2(4.3)	5(10.6)	25(53.2)	14(29.8)
12	ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมามากนักน้อยเพียงใด	0(0.0)	1(2.1)	7(14.9)	28(56.5)	8(17.4)
24	ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด	0(0.0)	0(0.0)	1(2.1)	22(46.8)	24(51.1)
ค. องค์ประกอบด้านจิตใจ						
5	ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ สมหวัง) มากน้อยเพียงใด	0(0.0)	0(0.0)	8(17.0)	26(55.3)	13(27.7)
6	ท่านมีสมาธิในการทำงานต่างๆ ดีเพียงใด	0(0.0)	1(2.1)	3(6.4)	34(72.3)	9(19.1)
7	ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากนักน้อยเพียงใด	0(0.0)	1(2.1)	5(10.6)	22(46.8)	19(40.4)
8	ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองแค่นั้น	1(2.1)	2(4.3)	7(14.9)	20(42.6)	17(36.2)
9	ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ ลึ้นหัว วิตกกังวล บ่อยแค่นั้น	1(2.1)	2(4.3)	5(10.6)	24(51.1)	15(31.9)
23	ท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมีความหมายมากนักน้อยแค่นั้น	0(0.0)	0(0.0)	2(4.3)	26(55.3)	19(40.4)
ง. หมวดองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม						
13	ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมาแค่นั้น	0(0.0)	0(0.0)	8(17.0)	24(51.1)	15(31.9)
14	ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ แค่นั้น	0(0.0)	2(4.3)	10(21.7)	26(56.5)	8(17.4)
25	ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่นั้น(ชีวิตทางเพศ หมายถึง เมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้นแล้วท่านมีวิธีจัดการทำให้ผ่อนคลายลงได้ รวมถึง การช่วยเหลือตนเอง หรือการมีเพศสัมพันธ์)	0(0.0)	2(4.4)	19(42.2)	13(28.9)	11(24.4)

ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่เลย คน(%)	เล็กน้อย คน(%)	ปานกลาง คน(%)	มาก คน(%)	มากที่สุด คน(%)
จ. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม						
15	ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีไหมในแต่ละวัน	0(0.0)	3(6.4)	5(10.6)	28(59.6)	11(23.4)
16	ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้มากน้อยเพียงใด	1(2.1)	3(6.4)	13(27.7)	14(29.8)	16(34.0)
17	ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความเป็นมาเพียงใด	0(0.0)	2(4.3)	18(38.3)	17(36.2)	10(21.3)
18	ท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็นเพียงใด	1(2.1)	0(0.0)	19(40.4)	17(36.2)	10(21.3)
19	ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่เป็นในชีวิตแต่ละวันมากน้อยเพียงใด	0(0.0)	2(4.3)	13(27.7)	25(53.2)	7(14.9)
20	ท่านมีโอกาสพักคลายเครียดมากน้อยเพียงใด	1(2.1)	7(14.9)	15(31.9)	21(44.7)	3(6.4)
21	สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด	0(0.0)	5(10.6)	14(29.8)	23(48.9)	5(10.6)
22	ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน(หมายถึงการคมนาคม) มากน้อยเพียงใด	0(0.0)	7(14.9)	17(36.2)	17(36.2)	6(12.8)

สรุปผลการสำรวจและวิจารณ์

จากการสำรวจคุณภาพชีวิตของผู้บริหารของวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้าและโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า โดยใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย(WHOQOL-BREF-THAI) จำนวนทั้งสิ้น 47 คน สัดส่วนเพศชาย:เพศหญิง เท่ากับ 1.1:1 อยู่ในช่วงอายุ 45-59 ปี คิดเป็น 78.2% มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการ หัวหน้าภาค เป็นส่วนใหญ่ (55.3%) และยศทางทหาร 97.9% มียศ พล.ต.,พ.อ.(พ.) และ พ.อ. พบว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมมีคุณภาพชีวิตดี(70.2%) และคุณภาพชีวิตปานกลาง(29.8%) ไม่พบว่ามีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี

เมื่อแบ่งย่อยออกเป็นองค์ประกอบในด้านต่างๆ พบว่าคุณภาพชีวิตดี พบได้สูงในองค์ประกอบทางด้านจิตใจ (83.0%) รองลงมาได้แก่ด้านสุขภาพกาย (70.2%) ด้านสิ่งแวดล้อม (57.4%) และด้านสัมพันธภาพทางสังคม(53.2%)ตามลำดับ ในส่วนของคุณภาพชีวิตไม่ดีพบว่ามีองค์ประกอบทางด้านสัมพันธภาพ

ทางสังคมพบได้ถึง 6.4% และด้านสิ่งแวดล้อมพบได้ 2.1% และเมื่อพิจารณาคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารแล้วพบว่าประมาณหนึ่งในสามยังมีคุณภาพชีวิตปานกลาง จึงควรจะได้มีการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลือให้มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ซึ่งจะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานของผู้บริหารที่จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI)
2. สุวัฒน์ มหัตถนรินทร์กุล และคณะ. เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกทุก 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่, 2540.
3. สุวัฒน์ มหัตถนรินทร์กุล บริทรศ ศิลปกิจ และวนิดา พุ่มไพศาลชัย. คุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ. ทูลสนับสนุนจากกรมสุขภาพจิต โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่, 2541.